

عوامل مؤثر بر رشد حرفه ای دانشجوی معلمان پردیس فاطمه الزهرا (س)، دانشگاه فرهنگیان یزد

اسماء علیزاده^۱

^۱دانشجومعلم، گروه دبیری الهیات، دانشگاه فرهنگیان، پردیس فاطمه الزهرا(س)، یزد

darentezarefaraj81@gmail.com

۰۹۹۱۳۴۲۲۹۴۸

چکیده :

یکی از مهمترین مسائل مربوط به دانشگاه فرهنگیان، تلاش درجهت رشد حرفه‌ای دانشجومعلمان می باشد؛ چرا که در آینده نزدیک وارد عرصه آموزش و پرورش شده و به شغل مقدس معلمی راه پیدا میکنند. در این مقاله به بررسی عوامل مؤثر بر رشد دانشجومعلمان پردیس حضرت فاطمه الزهرا (س) یزد از نگاه خود دانشجومعلمان پرداخته شده است. روش این پژوهش میدانی است؛ به گونه ای که پرسشنامه ای در اختیار ۱۰۰ دانشجومعلم قرار گرفته شد که به صورت تصادفی انتخاب شدند؛ یافته ها حاکی از این است که مهم ترین عامل رشد حرفه ای از نظر دانشجومعلمان، خودشان هستند و نقش استادان و دانشگاه فرهنگیان انتخاب دوم و سوم شان است.

واژگان کلیدی: دانشجومعلم، دانشگاه فرهنگیان، تعلیم و تربیت، رشد حرفه ای

۱- مقدمه :

نظام آموزش و پرورش هر کشوری، از ارکان اساسی و مهم آن می باشد؛ این نظام علاوه بر تعلیم و تربیت انسان های کارآمد و برجسته، آنان را با واقعیات و موضوعات مهم زندگی آشنا کرده و مهارت حل مسئله را به آنان می آموزد؛ این نظام، نه تنها به رشد و پیشرفت شان کمک میکند بلکه در جهت ارتقای منافع اجتماعی نیز تأثیر گذار است.

یکی از مهم ترین ضروریات هر نظام آموزشی داشتن معلمان آگاه و توانمند است تا بتواند وظایف حرفه‌ای خود را، به شایستگی انجام داده و فراتر از آن متولیان تغییر و دگرگونی سازنده در آموزش و پرورش باشند و این مهم تحقق نمی یابد مگر با تعلیم و تربیت هدفمند و اصولی معلمان. (کدخدایی، ۱۳۹۵: ۲۸) حال معلم شایسته و اثربخش معلمی است که بتواند در شغل خود آموزش های لازم را ببیند و به رشد حرفه‌ای برسد و همچنین تجربیات زیادی به دست آورد تا در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان مؤثر واقع شود. (مهديزاده و همکاران به نقل از ریکینبرج، ۱۳۹۴: ۷۰۸)

دانشگاه فرهنگیان یکی از مهم ترین مراکز تعلیم و تربیت معلمان است که در جهت پیشبرد اهداف نظام آموزش و پرورش و تربیت قدم بر می دارد. در اساسنامه دانشگاه فرهنگیان (۱۳۹۰) نیز بر نقش معلم در تامین نیروی انسانی مورد نیاز آموزش و پرورش تأکید شده است و به گفته ویلیامسون اثربخشی آموزشی تا حد زیادی وابسته به اثربخشی معلم است و اثربخشی معلم با دانش و مهارت معلم در ارتباط است. (مظاهری و انصاری زاده به نقل از نصیری و عبدالملکی، ۱۳۹۷: ۹۲)

با گسترش تشکیلات تربیت معلم و ارائه برنامه های متنوع و متناسب می توان معلمانی تربیت کرد که مهارت ها و فنون لازم را در ابعاد انسانی و ادراکی کسب کنند و بتوانند از هنر، علم و تجربه خود در تبدیل انسان های خام به انسان های خلاق، بالنده و متعادل بهره گیرند. (ساعتچی تهرانی و همکاران، ۱۳۹۶: ۲)

براساس آنچه گفته شد، به واکاوی این سوالات می پردازیم:

۱. چه عواملی در دانشگاه فرهنگیان، بر رشد حرفه ای دانشجومعلمان تأثیر گذار است؟
۲. آیا واحد های تعریف شده در دانشگاه فرهنگیان به تنهایی، برای رشد و پیشرفت دانشجومعلمان کافی است؟
۳. دانشجومعلمان نیاز به یاد گرفتن چه مهارت هایی دارند؟

موضوع تعلیم و تربیت از دیرباز از مسائل مهم و قابل توجه در تمامی کشورها بوده است؛ بنابراین از وظایف مهم حکومت ها، تلاش برای ترقی و رشد نظام تعلیم و تربیت می باشد. از طرفی مهم ترین رکن آموزش، معلمان هستند که باید در جهت رشد و پیشرفت آنان و همچنین تربیت صحیح معلمان آینده قدم برداشت؛ در کشور ایران، دانشگاه فرهنگیان عهده دار این مسئولیت است. به عنوان یکی از دانشجو معلمان این دانشگاه، قصد داریم به بررسی عوامل مؤثر بر رشد حرفه ای دانشجو معلمان در پردیس فاطمه الزهرا (س)، دانشگاه فرهنگیان یزد بپردازیم و این مسئله را بررسی کنیم.

مظاهری و انصاری زاده (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان «ارزیابی صلاحیت های حرفه ای فارغ التحصیلان دانشگاه فرهنگیان استان قم» این نتیجه رسیده اند که وضعیت فارغ التحصیلان این دانشگاه در بعد دانش، نگرش ها، مهارت و توانایی و همچنین مولفه مهارت های عمومی پایه ذهنی، در سطح مطلوبی قرار دارد؛ این در حالی است که مولفه فردی ذهنی در سطح متوسط ارزیابی شده است. کدخدایی (۱۳۹۵) در مقاله ای تحت عنوان «آموزش معلم: چستی چندگونگی و چگونگی» به دو مسئله مهم اشاره کرده است؛ اینکه اولاً آموزش و پرورش معلمان به گونه ای باشد که برون داد آن معلمان دانشمند، اندیشمند و هنرمندی باشد که علاوه بر داشتن دانش پایه، توانایی حل مسئله و انطباق با موقعیت را داشته باشند؛ ثانیاً روش های آموزش معلمان، روش های بومی و متناسب با فرهنگ باشد تا علاوه بر سودمندی و اثربخشی بیشتر، معلمانی وابسته به فرهنگ بومی تربیت نماید.

خدیبی و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهش خود با عنوان «بررسی عوامل مؤثر بر کیفیت آموزش و تدریس در دانشگاه فرهنگیان (مطالعه موردی: پردیس های استان اردبیل)» به این نتیجه دست یافتند که در کیفیت تدریس به طور کلی عوامل زیادی دخیل بوده که بین آنها بیشترین تاثیر مربوط به ویژگی های فردی و حرفه ای استادان و عوامل درون ساختاری دانشگاه می باشد.

مهدی زاده و همکاران (۱۳۹۴) در تحقیقی خود با عنوان «نقش دانشگاه فرهنگیان در ایجاد صلاحیت های حرفه ای دانشجویان» نتیجه گیری کردند که عملکرد دانشگاه فرهنگیان در ایجاد صلاحیت های حرفه ای معلمی در مؤلفه های شناختی-مهارتی و مدیریتی پایین تر از حد مطلوب می باشد؛ همچنین بین مؤلفه های صلاحیت های حرفه ای معلمی (شناختی-مهارتی، نگرشی رفتاری و مدیریتی) رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

۲- روش شناسی :

در این پژوهش که هدف بررسی عوامل مؤثر بر رشد حرفه ای دانشجو معلمان پردیس مورد نظر میباشد، تعداد ۱۰۰ دانشجو معلم به صورت تصادفی انتخاب شده اند و پرسشنامه در اختیار آنان قرار گرفته است تا از طریق آن بتوان به نتایج مورد نظر رسید. با توجه به اهمیت پژوهش، میتوان از نتایج آن در رشد و پیشرفت حرفه ای دانشجو معلمان، استفاده کرد و با برنامه ریزی صحیح، آن را در عرصه عمل پیاده نمود.

۳- بحث درباره یافته ها

همان طور که گفته شد، برای رسیدن به نتایج مطلوب، پرسشنامه ای در اختیار ۱۰۰ دانشجو معلم قرار گرفته شد که ابتدا به بررسی سال ورودی و رشته آن ها پرداختیم:

۱. جدول مربوط به سال ورودی دانشجو معلمان

سال ورودی	فراوانی پاسخ	درصد فراوانی
۱۳۹۹	۲۴	۲۴٪
۱۴۰۰	۵۸	۵۸٪
۱۴۰۱	۱۸	۱۸٪

۲. جدول مربوط به رشته ی دانشجو معلمان

رشته	فراوانی پاسخ	درصد فراوانی
آموزش ابتدایی	۲۲	۲۲٪
آموزش الهیات	۵۲	۵۲٪

آموزش کودکان با نیاز های ویژه	۱۵	۱۵٪
امور تربیتی	۲	۲٪
مشاوره	۹	۹٪

۳-۱. مهم ترین عوامل بررسی شده بر رشد حرفه‌ای دانشجویان معلمان

دانشگاه فرهنگیان :

دانشگاه فرهنگیان حسب رویکرد و راهبردی که در مبانی نظری و چشم انداز برنامه درسی خود ارائه کرده، بر آن است تا در فرایند تربیت معلمان کشور، با به سازی نیاز ها و ضرورت ها در مقوله های همچون علم آموزی، مهارت افزایی، تجربه اندوزی عینی و عملی، روحیه خلاقیت و خودباوری نسلی جوان و جدید از معلمان را تربیت کند تا با این رویکرد نوین به یک کیفیت برتر دست یافته و نظام نوین تربیت معلم را به عنوان یک عرصه تخصصی در جامعه علمی مطرح نماید. (خروشی: ۱۳۹۹، ۱۴)

امکانات و تجهیزات دانشگاهی و تسهیلات مالی:

انگیزش شغلی یکی از عوامل بسیار مهم در موفقیت شغلی است؛ عاملی که باعث افزایش کارایی و باور افراد به کارآمدی شان در شغل و نیز احساس رضایت فردی می‌شود. محققان معتقدند اگر شغل لذت مطلوب را برای فرد تضمین کند، در این حالت فرد از شغلش راضی است. (مرعشیان و صفرزاده به نقل از رحیم دشتی: ۱۳۹۲، ۸۶)

دانشجومعلمان نیز از این قاعده مستثنی نیستند و برای افزایش انگیزش شغلی و درنهایت رشد حرفه‌ای شان میتوان به ارتقای امکانات و تجهیزات دانشگاهی و تسهیلات مالی اشاره کرد.

وزارت آموزش و پرورش:

متفکران و خردمندان، رشد و توسعه در تمام ابعاد مختلف جامعه را در دست با کفایت معلمان می‌دانند که به عنوان مهم‌ترین نیروی آموزش و پرورش شناخته شده‌اند؛ معلمان فرهنگ سازان آموزش و پرورش هستند و مبدا تمام تحولات اقتصادی، اجتماعی و سیاسی آموزش و پرورش هستند. (علی پناه و همکارانش به نقل از یحیایی و ماهینی: ۱۳۹۷، ۲۶۴) این سازمان میتواند با برنامه ریزی مناسب، نه تنها باعث رشد و پیشرفت معلمان خود شود بلکه با حمایت و پشتیبانی از دانشجویان معلمان که در آینده نزدیک به آن ها میپیوندند، باعث تغییرات مثبتی در آنان شود.

اساتید دانشگاه:

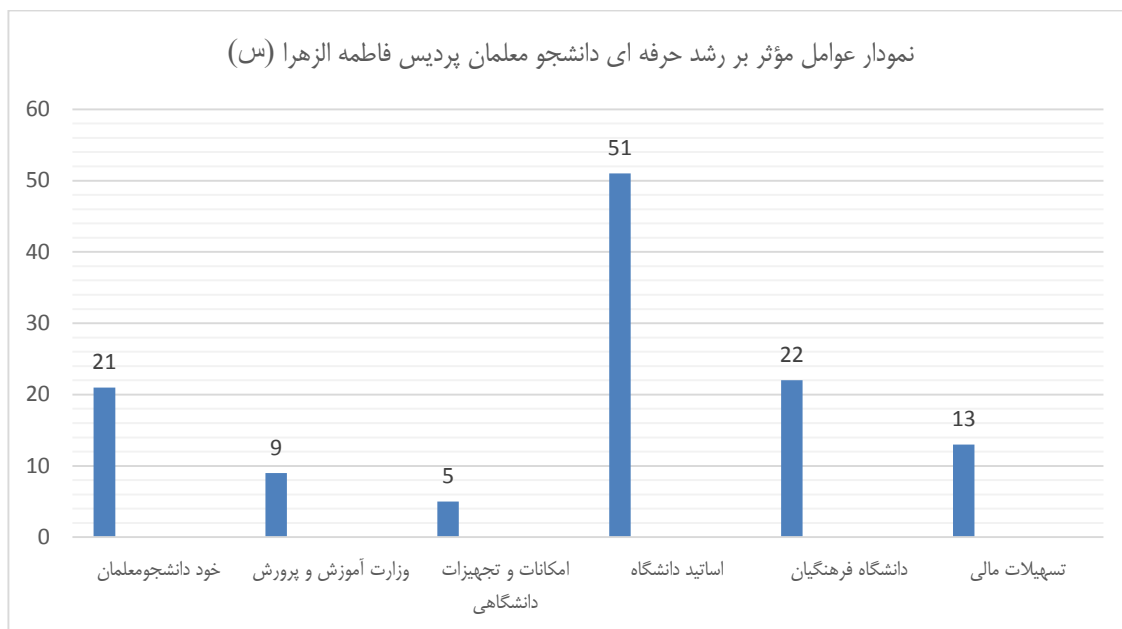
یکی از حوزه‌های بسیار مهم در نظام آموزش عالی هر کشوری، نظام تربیت معلم است. با عنایت به سیاست های کلی ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش، به سازی و اعتلای منابع انسانی از جمله اساتید و مدرسان دانشگاه فرهنگیان، به عنوان محور تحول در نظام تعلیم و تربیت کشور از اولویت امور است. به این منظور ارتقای مستمر کیفیت نظام تربیت معلم، شایستگیها و توانمندیهای علمی، اخلاقی، حرفه ای و تربیتی اساتید دانشگاه فرهنگیان، بر روزآمد ساختن پایه های علمی و اخلاقی آنها برای همسویی با اسناد بالادستی نظام تحول بنیادین در برنامه کار این دانشگاه است. (درویشی و فرونمهر، ۱۳۹۶: ۳)

خود دانشجویان معلمان:

با وجود تمام آنچه که گفته شد، اگر تمامی عوامل موثر بر رشد حرفه‌ای دانشجویان معلمان به بهترین نحو فراهم باشد، تا همت و اراده فردی در میان نباشد، ترقی و پیشرفت اتفاق نمی افتد؛ این خود دانشجویان معلمان هستند که با تلاش و پشتکار خود، باید این مسیر پر پیچ و خم شغلی را طی کنند تا به هدف یا اهداف مقدس خود، دست یابند.

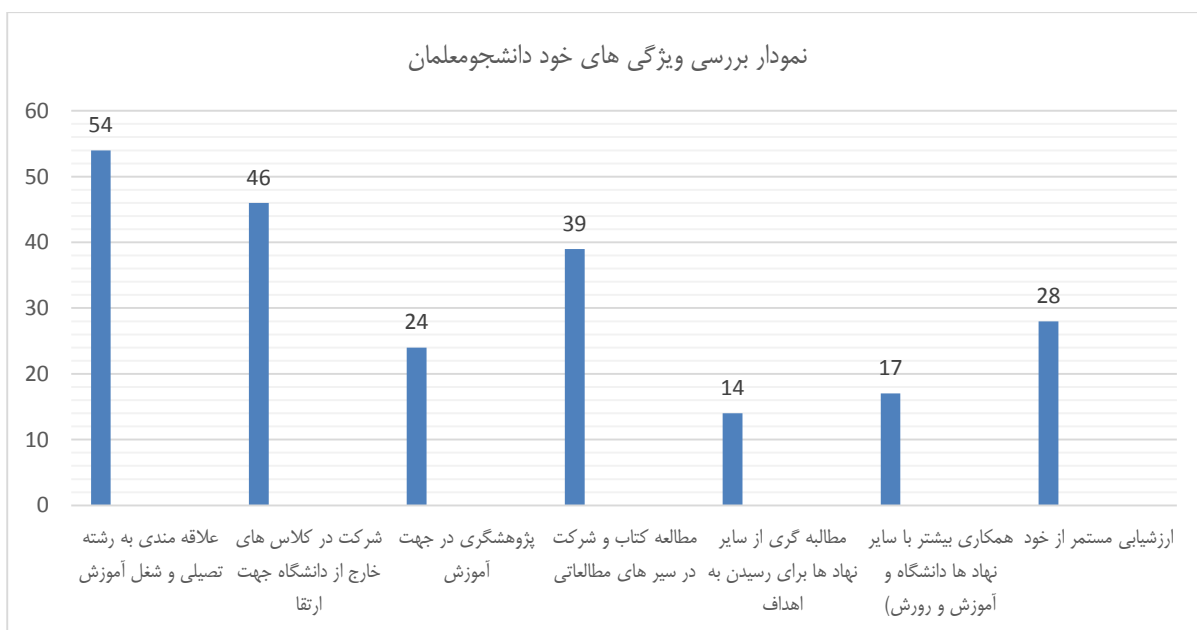

با توجه به پرسشنامه که ای که دانشجوی معلمان پر کردند، عوامل ذکر شده را این گونه طبقه بندی کردند:

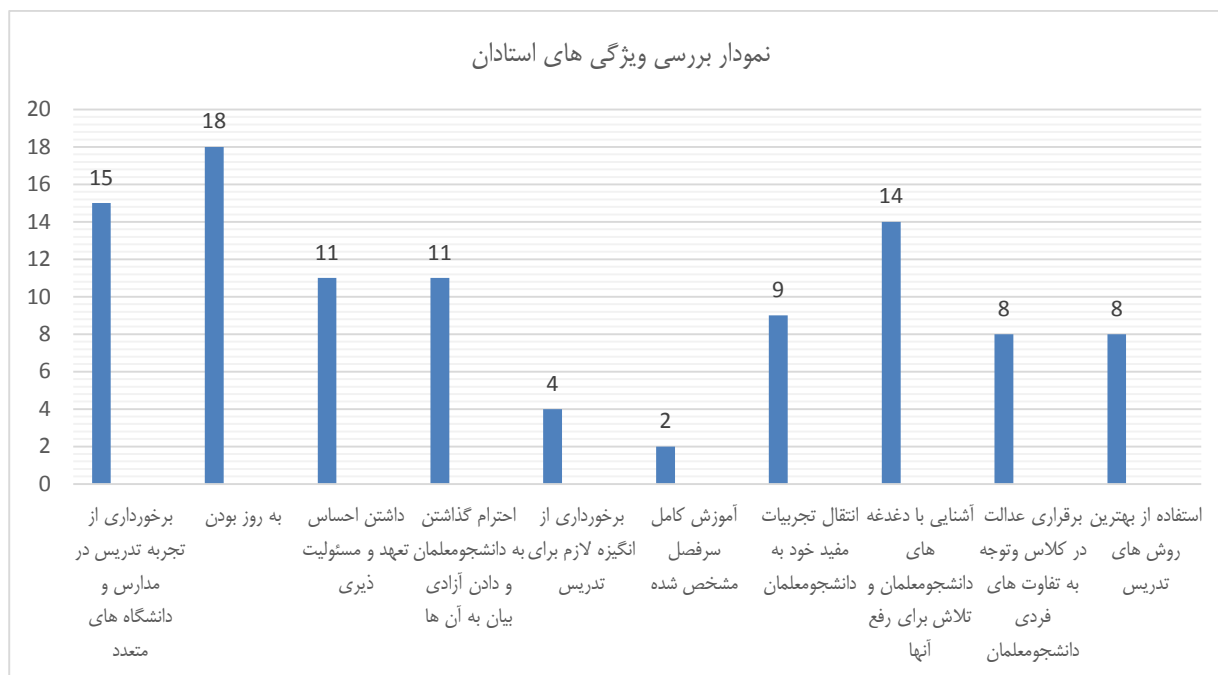
۳-۲. نقش خود دانشجوی معلمان:

بر نتایج حاصل از پرسشنامه داده شده به دانشجوی معلمان، به نتایج زیر درباره نقش خود دانشجوی معلمان رسیدیم:

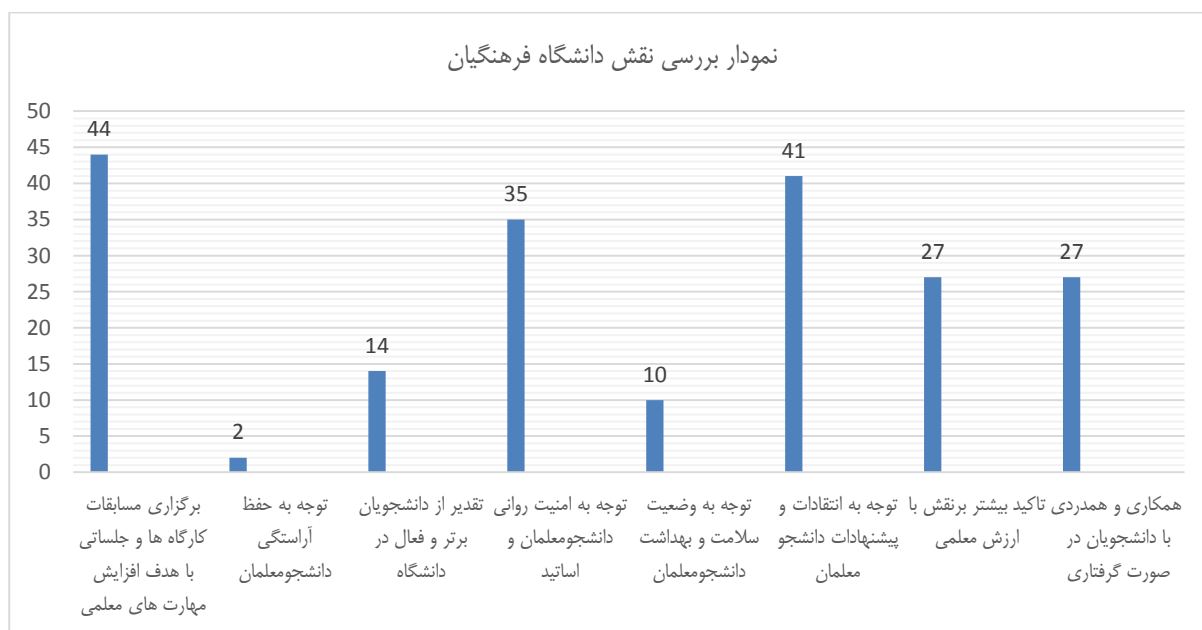
۳-۳. نقش استادان دانشگاه:

همانطور که توضیح داده شد، نقش استادان دانشگاه در رشد حرفه ای دانشجوی معلمان، بسیار حائز اهمیت است، از این رو به واکاوی درباره ویژگی های استادان پرداختیم:

۳-۴: نقش دانشگاه فرهنگیان:

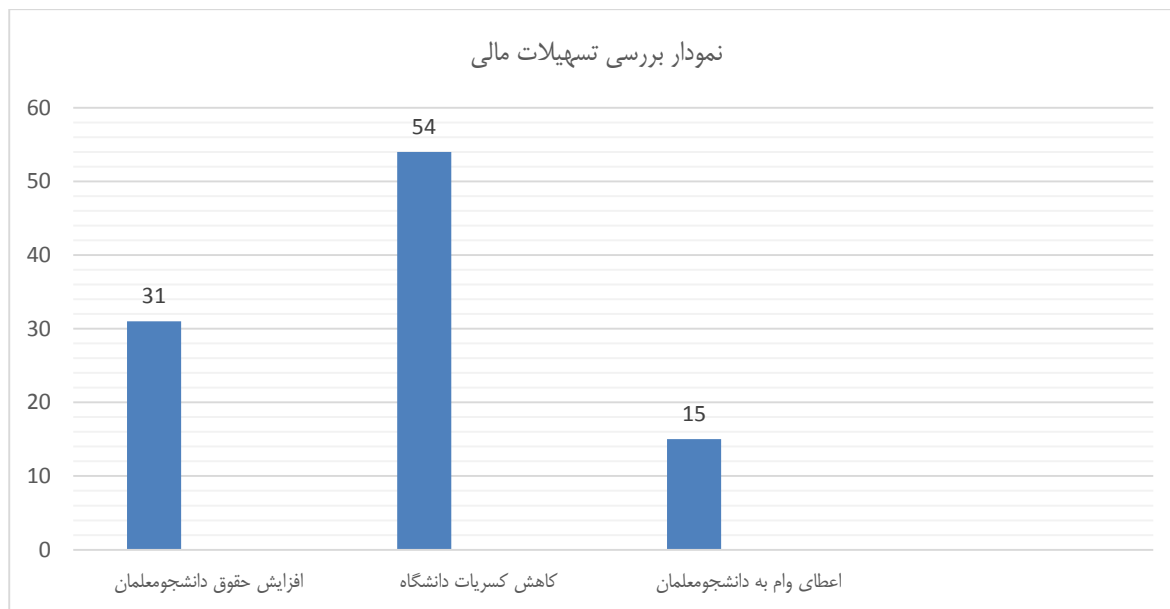
آنچه که زیر مجموعه دانشگاه فرهنگیان است و به نظر دانشجو معلمان درباره آن ها پرداختیم، عبارت اند از: برگزاری مسابقات کارگاه ها و جلساتی با هدف افزایش مهارت های معلمی، توجه به حفظ آراستگی دانشجومعلمانی، تقدیر از دانشجویان برتر و فعال در دانشگاه، توجه به امنیت روانی دانشجومعلمانی و اساتید، توجه به وضعیت سلامت و بهداشت دانشجومعلمانی، توجه به انتقادات و پیشنهادات دانشجو معلمان، تاکید بیشتر بر نقش با ارزش معلمی، همکاری و همدردی با دانشجویان در صورت گرفتاری و ایجاد رقابت سالم در بین دانشجویان و انگیزه در آنان.

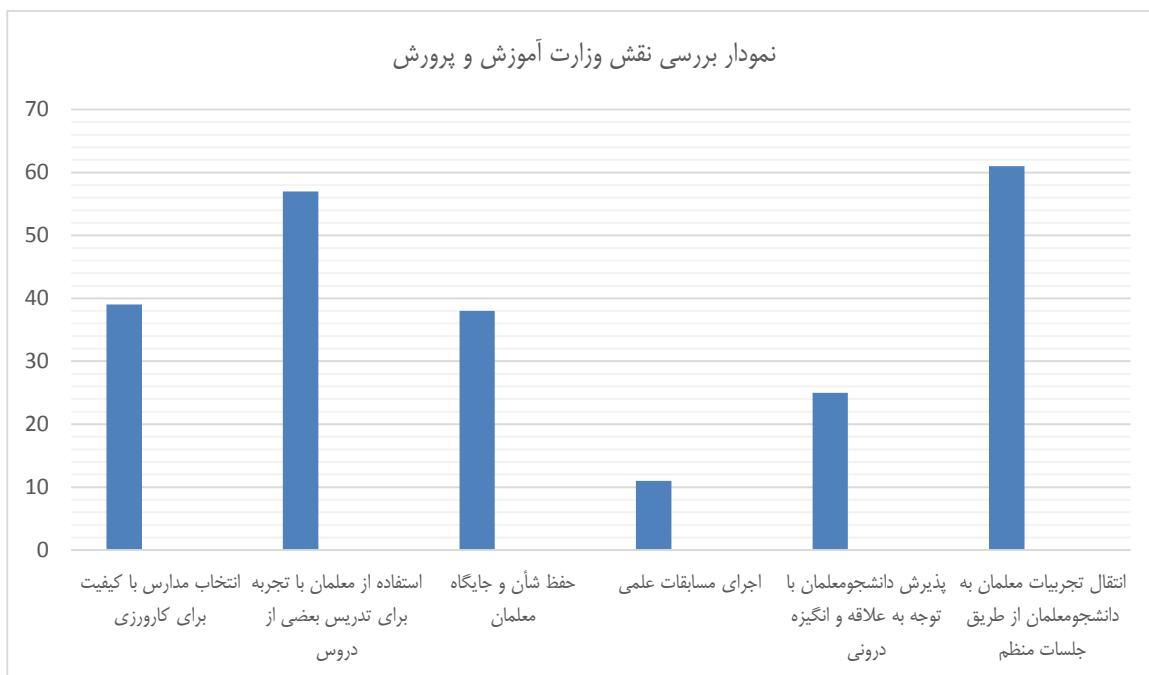
۳-۵: تسهیلات مالی:

یکی از دغدغه های مهم دانشجومعلمیان، مسائل مالی می باشد که به آن توجه داشتیم:

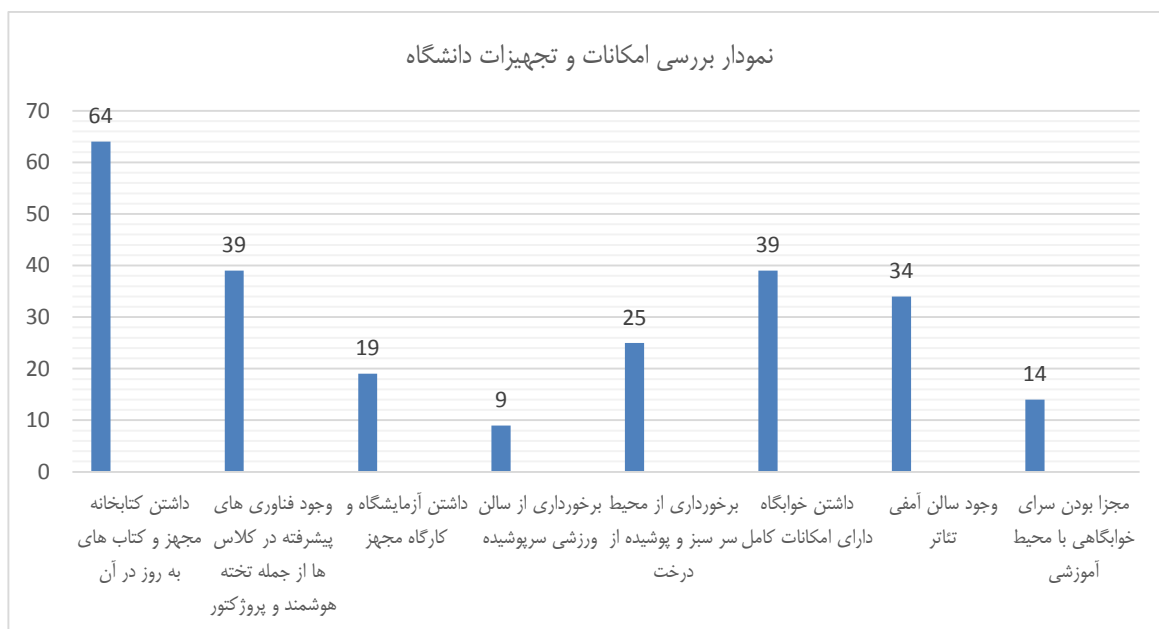
۳-۶: نقش وزارت آموزش و پرورش:

در نمودار زیر به اقدامات مفیدی که وزارت آموزش و پرورش می تواند در جهت رشد و پیشرفت دانشجومعلمیان انجام دهد، اشاره کرده و نظر دانشجو معلمان را به آن اضافه کردیم:

۳-۷: امکانات و تجهیزات دانشگاه:

امکانات و تجهیزات دانشگاه، از جمله مواردی است که آسایش و آرامش دانشجویان را پیوسته درگیر کرده است؛ از این رو ویژگی‌ها و نظرات دانشجویان را در نمودار زیر لحاظ شد:

پیشنهادهای:

بهتر است مسئولین مربوطه، در جهت رشد و ارتقای دانشجویان معلمان، نظرات آنان را مورد توجه قرار داده و برای اداره و مدیریت هر چه بهتر دانشگاه، از خود دانشجویان کمک بگیرند.

۴- نتیجه گیری:

براساس یافته ها، از میان عوامل ذکر شده، نقش خود دانشجومعلم با ۳۴،۴ درصد، نقش استادان دانشگاه با ۳۳،۱ درصد و نقش دانشگاه فرهنگیان با ۱۴،۵ درصد، بیشترین میزان را به خود اختصاص داده اند و بعد از آن ها، تسهیلات دانشجویی، نقش آموزش و پرورش، امکانات و تجهیزات دانشگاه قرار گرفته اند.

در مولفه های مربوطه به نقش خود دانشجومعلم بیشترین درصد به موارد زیر اختصاص داده شده است: ۲۴،۳ درصد به علاقه مندی افراد به رشته تحصیلی و شغل مقدس معلمی، ۲۰،۷ درصد به شرکت در کلاس های خارج از دانشگاه جهت ارتقاء و ۱۷،۵ درصد به مطالعه و شرکت در سیرهای مطالعاتی.

مهم ترین ویژگی هایی که برای دانشجومعلم مهم است تا استادان شان داشته باشند، عبارتند از: به روز بودن با ۱۸ درصد، تجربه و تدریس در مدارس و دانشگاه های متعدد با ۱۵ درصد و آشنایی با دغدغه های دانشجومعلم و تلاش برای رفع آنها با ۱۴ درصد.

باتوجه به پرسشنامه پخش شده در میان دانشجومعلم، از بین موارد مربوط به دانشگاه فرهنگیان، ۲۰ درصد از آن ها به برگزاری مسابقات، کارگاه ها و جلساتی با هدف افزایش مهارت های معلمی، ۱۸ درصد به توجه به انتقادات و پیشنهادات دانشجو معلم و ۱۵،۹ درصد هم به توجه به امنیت روانی دانشجومعلم رأی داده اند که بیشترین درصدها مربوط به این سه گزینه است.

اولویت بندی مربوط به تسهیلات دانشجویی بدین شرح است:

کاهش کسریات دانشگاه با ۵۴ درصد، افزایش حقوق دانشجو معلم با ۳۱ درصد و اعطای وام به دانشجومعلم (مجرد و متأهل) با ۱۵ درصد.

با توجه به نظر دانشجومعلم، بهترین اقداماتی که آموزش و پرورش می تواند در جهت توسعه و پیشرفت دانشجومعلم انجام دهد، عبارت اند از: انتقال تجربیات معلم به دانشجومعلم از طریق جلسات منظم با ۲۶،۴ درصد، استفاده از معلم با تجربه برای تدریس بعضی از دروس با ۲۴،۶ و انتخاب مدارس با کیفیت برای کارورزی با ۱۶،۸ درصد.

مهم ترین امکانات و تجهیزات دانشگاهی که دانشجومعلم مورد توجه قرار داده اند، داشتن کتابخانه مجهز و کتابهای به روز در کتابخانه با ۲۶،۳ درصد، وجود فناوری پیشرفته در کلاس ها (تخته هوشمند، پروژکتور) و برخورداری از خوابگاه مجهز با ۱۶ درصد و داشتن سالن آمفی تئاتر با ۱۳،۹ درصد است.

پیشنهادهای:

بهتر است مسئولین مربوطه، در جهت رشد و ارتقای دانشجومعلم، نظرات آنان را مورد توجه قرار داده و برای اداره و مدیریت هر چه بهتر دانشگاه، از خود دانشجومعلم کمک بگیرند.

منابع:

۱. کدخدایی، محبوبه السادات. (۱۳۹۵). «آموزش معلم: چيستی، چنگونگی و چگونگی». فصلنامه تربیت معلم فکور، ۲(۳)، ۴۴-۲۷.
۲. مهدیزاده، ایرج؛ قربانیان، احسان؛ خزاعی فر، مهدی. (۱۳۹۴). «نقش دانشگاه فرهنگیان در ایجاد صلاحیت های حرفه دانشجویان». همایش ملی آموزش ابتدایی، ۷۰۶-۷۱۷.
۳. مظاهری، حسن؛ انصاری زاده، فهیمه. (۱۳۹۷). «ارزیابی صلاحیت های حرفه ای فارغ التحصیلان دانشگاه فرهنگیان استان قم». توسعه حرفه ای معلم، ۳(۳)، ۹۱-۱۱۳.
۴. ساعتچی تهرانی، کتایون؛ نجفیان، سید مصطفی؛ تقی زاده، احسان؛ (۱۳۹۶). «دانشگاه فرهنگیان (رکن تحول آموزش و پرورش)، رسالت ها و ماموریت ها». همایش ملی پژوهش های مدیریت و علوم انسانی در ایرانفکور، ۳، ۱۳-۱.
۵. خروشی، پوران؛ پریشانی، ندا؛ قربانی، سمیه. (۱۳۹۹). «آموزش معلم: چيستی، چنگونگی و چگونگی (مطالعه موردی دانشگاه فرهنگیان اصفهان)». فصلنامه پژوهش در تربیت معلم، ۱(۳)، ۱۳-۳۹.
۶. مرعشیان، فاطمه السادات؛ صفرزاده، سحر. (۱۳۹۲). «نقش یادگیری سازمانی و انگیزش شغلی در پیش بینی خودکارآمدی شغلی و کارآفرینی سازمانی کارکنان». مجله روانشناسی اجتماعی، ۸(۲۹)، ۸۵-۹۷.

۷. علی پناه، مهران؛ هویدا، رضا؛ نادى، محمد على. (۱۳۹۷). « اعتبار يابی مدل نظارت آموزشى برای آموزش و پرورش». فصلنامه علمى _ پژوهشى رهياقتى نو در مدیریت آموزشى ، ۹(۲)، ۳۴۵-۳۶۴
۸. درویشی، زین العابدین؛ فزون مهر، نادر. (۱۳۹۶). « ارزیابی جایگاه علمى و اخلاقى اساتید و مدرسان بر اساس شاخص هاى وزارت علوم». توسعه حرفه اى معلم، ۲(۴)، ۱-۱۸